

RAY:n rooli yhteiskunnallisena vaikuttajana sekä vapaaehtoistoiminnan ja vertaistuen tukijana

osastopäällikkö Mika Pyykkö

Keski-Suomen sosiaali- ja terveystieteiden kehittämisspäivät
26. – 27.8.2010 Jyväskylä

Lähtökohdista

- Lainsäädäntö, mm.
 - arpajaislaki
 - asetus Raha-automaattiyhdistyksestä
 - laki raha-automaattiaavustuksista
- Sosiaali- ja terveysministeriön ja Raha-automaattiyhdistyksen sopimus avustustoiminnan tulostavoitteista vuosille 2008 – 2011
- Avustusstrategia 2008 – 2011
 1. Hyvinvoinnin edistäminen ja järjestöjen toimintaedellytysten turvaaminen
 2. Terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia uhkaavien ongelmien ehkäiseminen
 3. Ongelmia kohdanneiden kansalaisten ja perheiden auttaminen

Lähtökohdista / jakopäätös 2010

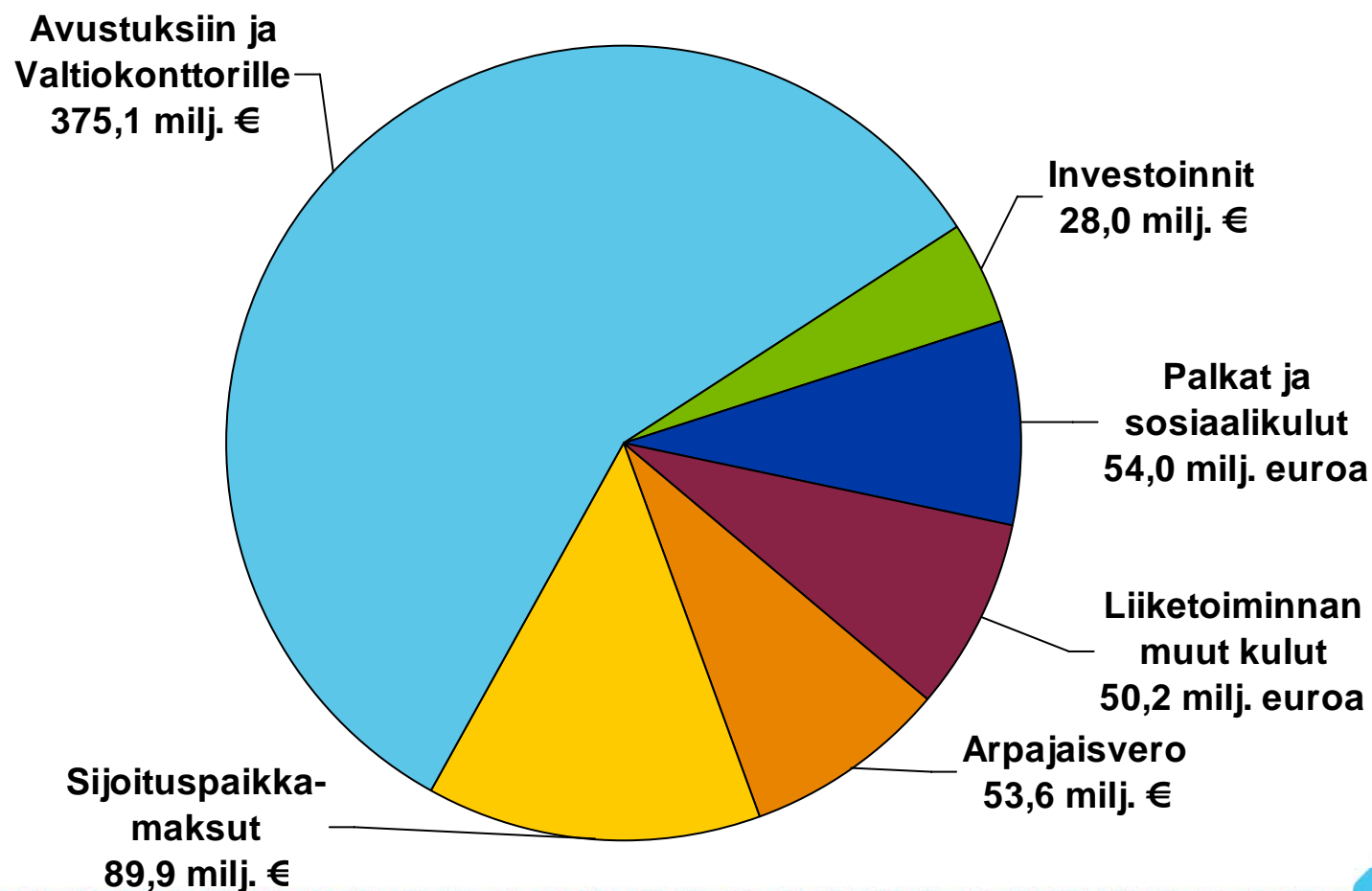
- Avustukset yhteensä 278,2 milj. euroa (520)
- Avustuksen saajat yhteensä 806 kpl / 1.630 av.kohd.
(1 323) (2.885)

- Yleisavustukset (Ay) 64 milj. euroa (23,1 %)
- Kohdennetut toiminta-avustukset (Ak) 120 milj. euroa (43,2 %)
- Investointiavustukset (B) 35 milj. euroa (12,5 %)
- Projektiavustukset (C) 59 milj. euroa (21,3 %)

- Vapaaehtois- ja vertaistoiminta 16 milj. euroa / 169 av.kohd.

- Valtiokonttorille 102,8 milj. euroa
(Vuosina 1993 – 2010 yhteensä noin 1,5 miljardia euroa)

Pelitoiminnan tuoton jakautuminen 2009 yhteensä 650,8 milj. euroa

Lähtökohdista

- Terveys- ja hyvinvointikäsitteet
- Ikärakennemuutos
- Lapset, nuoret / lapsiperheet
- Monikulttuurisuus
- Henkinen kulttuuri
- Työelämä
- Rakennettu ympäristö
- Väkivalta / turvattomuus
- Alueelliset erityispiirteet
- Hallinto- / kuntarakenteen muutokset
- Taantuma (työttömyys) / taloudellinen kasvu
- Yksinäisyys
- Syrjäytyminen
- Teknologia
- Kestävä kehitys
- Globalisaatio
- Media

Lähtökohdista

- Mielen hyvinvoinnin uhat
- Alkoholin (ja muiden päihteiden, ml. tupakka) käyttö
- Ylipaino / lihavuus

- Joidenkin väestöryhmien hyvän arjen perusedellytykset (asunto jne.)
- Eri sairaus- / vammaryhmiin kuuluvien toimintakyky sekä yleensä osallistumis- ja toimintamahdollisuudet

- SOSIOEKONOMISET TERVEYS- JA HYVINVOINTIEROT

Lähtökohdista

- Järjestötoiminnan painotuksia
 - osallistuminen, toimiminen, vaikuttaminen
 - vapaaehtoisuus
 - vertaistuki
 - asiantuntijuus
 - viestintä / tiedon levittäminen
 - suunnitelmallisuus / kehittäminen
 - reagointi
 - palveluiden tuottaminen (EI RAY-intressiä)
 - YHTEISTYÖ
- > **ihmisen hyvä arki** (ei ensisijaisesti organisaation etu)

Työnjako ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa ja edistämisessä

julkinen
yksityinen sektori
kolmas sektori

Demokratia

poliittinen ja kulttuurinen ilmapiiri

Kulttuuri

suomalaisten tapa elää
henkinen kulttuuri, mielenlaatu
perhemallit
urheilu, taide
koulutus
kieli, yhteinen terminologia

Sosiaalinen ympäristö

verkotot
perhe, ystävät
ihmissuhteet
yhteisöllisyys

Demograafiset tekijät

yhteiskuntarakenne

Elintavat

mitä syömme, juomme
liikunta
"vallalla oleva" tapa olla ja elää
ideaalit, ihanteet

Politiikka

EU
kansainväliset sopimukset
sisä- ja ulkopolitiikka
aluepolitiikka
ympäristöpolitiikka
sosiaali- ja terv.pol.

Kanslaisten tarpeet eri kentillä
>ihmisen arjen ja erilaisuuden tuntemus

RAY-avustaminen suhteessa toimintaympäristöön

Arvot ja asenteet

etiikka
normit
mitä pidetään tärkeänä
osallisuus
tasa-arvo
vapaa tahto
ihmisoikeudet

Monikulttuurisuus

Työelämä

haasteet, vaatimukset / työn ja perheen yhteensovittaminen
ilo, virikkeet
työterveys, työssä jaksaminen
elinkeinorakenne
työllisyys
koulutus / osaaminen

Raha / talous

kansantalouden tila
yrittäjyys, kilpailu
elinkeinorakenne
verotus
köyhyys / yltäkylläisyys
>taloudellinen eriarvoisuus

Kunnat

vastuut ja tehtävät
työnjako valtion kanssa
yhteistyö järjestöjen kanssa

Ministeriöt / laitokset

STM
TEM
OKM
Kela
THL
TTL

Lait

arpajaislaki
avustuslaki
yhdistyslaki / säätiölaki
kilpailulainsäädäntö
sos- ja terv alan lait
EU-direktiivit

Ympäristö

luonto
asuin ympäristöt
rakentaminen
asuminen
yhdyskuntarakenne
>kestävä kehitys

Osaaminen

yhteikunnassa
järjestöissä
RAY:ssä
>osaamisen kehittäminen

Tiede ja tutkimus

innovaatiot

Viestintä

median rooli / valta, sosiaalinen media
julkinen keskustelu
totuus, riippumattomuus
järjestöt yhteiskunnan keskustelijoina

1
terveyden
&
sosiaalisen hyvinvoinnin
vahvistaminen

2
terveyttä
&
sosiaalista hyvinvointia
uhkaavien
ongelmien ehkäiseminen

3
ongelmia kohdanneiden
kansalaisten
ja
perheiden auttaminen

Ikäryhmät: lapset, nuoret, työikäiset, ikäihmiset

Väestöryhmät: kohde- / erityisryhmät

Toimintamuodot: toiminnot, toimintoluokat

Rahoitustekniikat: avustuslajit, ohjelmat, teemarahoitus jne.

Päämääränä terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen

1
terveyden
&
sosiaalisen hyvinvoinnin
vahvistaminen

2
terveyttä
&
sosiaalista hyvinvointia
uhkaavien
ongelmien ehkäiseminen

3
ongelmia kohdanneiden
kansalaisten
ja
perheiden auttaminen

- strategialinjat eivät luokittele ihmisiä tai väestöryhmiä vaan avustettavia toimintoja
- strategiassa perushuomio toimintojen TAVOITTEISIIN
- kaikkien päälinjojen toiminta voi kohdentua erilaisiin väestöryhmiin

Hyväosaiset

Keskiluokka

Huono-osaiset

ray

RAY:n avustusstrategia

terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin vahvistaminen, ongelmien ehkäiseminen ja ongelmia kohdanneiden auttaminen

Avainsanoja

- osallisuus, sosiaaliset verkostot, yhteisöllisyys
- osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet
- elävä kansalaistoiminta
- syrjäytymisen ehkäisy
- varhainen puuttuminen
- apu ja tuki akuuteissa kriisitilanteissa
- terveyttä edistävät elämäntavat
- fyysisen ja henkisen toimintakyky
- hyvinvoinnille suotuisat olosuhteet
- kansansairauksien ehkäisy
- terveyden riskitekijöiden vähentäminen
- vertaisten tuki
- vapaaehtoistoiminta
- edunvalvonta (kansalaisen ääni kuuluviin)
- edunvalvonta ('terveyden edun valvonta')
- arjen hallinta
- omaehtoinen suoriutuminen
- arkielämän turvallisuus
- huono-osaisten edunvalvonta
- huono-osaisten saaminen palveluiden piiriin
- päihdehaittojen ehkäisy
- tupakoinnin vähentäminen

Tulevaisuuden näkymistä – verkkohaastattelu avustuksen saajille

- Hyvinvoinnin haasteet lähivuosina
 - Talouden niukkuus
 - Ikääntyminen
 - Palveluiden turvaaminen

 - Työttömyys
 - Syrjäytyminen
 - Päihde- ja mielenterveysongelmat
-
- Nuoret

Tulevaisuuden näkymistä – verkkohaastattelu avustuksen saajille

- Järjestöjen roolina
 - Uhkaavien ongelmien tunnistaminen
 - Aktiivinen tuen tarjoaminen; erityisen tärkeää tavoittaa syrjäytymisvaarassa olevat nuoret
 - Ehkäisevä työn toteuttaminen
 - Vertaistuen ja muiden matalan kynnyksen toimintojen tarjoaminen (erityisesti RAY-avustusten avulla); muistettava mahdollisuus yksilöllisiin ratkaisuihin

RAY, järjestöt ja vapaaehtoistoiminta (1/4)

- Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveystajrjestöjen vapaaehtoistoiminnasta
 - 825 järjestöä / 989 vastaajaa
 - Vapaaehtoistoimintaa yli 90 %:lla järjestöistä
 - Eniten vapaaehtoisia: vertaistukitoiminta, tapahtumien järjestäminen, virkistystoiminta, vaikuttamistyö ja terveyden edistäminen
 - Lisää vapaaehtoisia tarvitaan: varainhankinta, tukihenkilötoiminta, vertaistuki, tapahtumien järjestäminen ja vaikuttamistyö
 - Erityisesti toivotaan: miehiä ja nuoria
- Yleisimmin 1 – 20 tuntia / kk

RAY, järjestöt ja vapaaehtoistoiminta (2/4)

- Suurimmalla osalla järjestöistä tavoitteita vapaaehtoistoiminnalle, vajaalla 1/3:lla strategia tai suunnitelma
- Valtakunnallisten järjestöjen taloudellinen panostus vapaaehtoistoimintaan: enintään 2.500 euroa tai 50.000 – 160.000 euroa (RAY:n avustusten osuus 75 – 100 %); paikallisten ja alueellisten järjestöjen panostus 0 – 10.000 euroa
- Valtakunnallisissa järjestöissä vähintään yksi työntekijä vapaaehtoistoiminnan tehtävissä, vajaalla 1/3:lla vapaaehtoistoimintaan erikoistuneita ammattilaisia
- Reilusti yli 1/2 vastaajista katsoo järjestössään tarvittavan lisää vapaaehtoistoiminnan koordinointiin ja kehittämiseen liittyvää koulutusta

RAY, järjestöt ja vapaaehtoistoiminta (3/4)

- Vapaaehtoistoiminnassa laaja-alaista yhteistyötä; tärkeimpinä kumppaneina muut sosiaali- ja terveysjärjestöt
 - Paikallisen tason yhteistyö, tapahtumat, koulutustilaisuudet, tiedonvälitys ja jakaminen
- Pääsääntöisesti ei ongelmia palkallisen ja vapaaehtoistyön yhteensovittamisessa eikä vapaaehtoistoiminnassa suhteessa palvelujärjestelmään
- Vapaaehtoistyön koetaan hyödyttävän siinä mukana olevien lisäksi heidän lähipiiriään, koko yhteiskuntaa
- Vapaaehtoistoimijoita tuetaan virkistystilaisuuksilla, opastuksella ja koulutuksella

RAY, järjestöt ja vapaaehtoistoiminta (4/4)

- Vapaaehtoistoiminnalla koetaan olevan laajaa merkitystä hyvinvoinnille, ilmenemismuotona
 - Yhteistyö, vuorovaikutus, yhteisöllisyys
 - Itsetunnon nousu, kuntoutuminen
 - Vertaistuki, vastavuoroisuus
 - Syrjäytymisen ehkäisy
 - Merkitys järjestön arjelle
- Vapaaehtoistoiminnan trendejä
 - Arvostus ja ihmisten innostus kasvussa
 - Sirpaleisuus, projektimaisuus, lyhytkestoisuus
 - Yhteisöllisyys myös netin kautta
 - Nuorten mukaan saaminen edellyttää uusia toimintatapoja

Kansalaisjärjestöjen rooli ja kunnat – verkkohaastattelu kuntakentälle

- Järjestöjen toiminnassa tärkeää
 - Yhteisöllisyys
 - Vertaistuki, aktivointi
 - Yksinäisyyden ja turvattomuuden vähentäminen
 - Lasten ja nuorten harrastustoiminta
 - Ikäihmisten toimintakyvyn ylläpitäminen
 - Syrjäytymisen ehkäisy
 - Uusien palveluiden / palveluprosessien kehittäminen

Kansalaisjärjestöjen rooli ja kunnat – verkkohaastattelu kuntakentälle

- Haasteena kuntien ja järjestöjen väliselle yhteistyölle
 - Kokonaisuuden hallinta ja yhteisten tavoitteiden tunnistaminen
 - Kunnilta puuttuu selkeä rajapinta järjestöihin, ei tunneta paikallisia järjestöjä ja niiden toimintaa

RAY:n avustusstrategia – järjestöt ja vapaaehtoisuus

- Järjestötoiminnan painotuksia (1/2)
 - Osallistuminen, toimiminen, vaikuttaminen
 - tavoite, teema
 - Vapaaehtoisuus
 - muoto, aikajänne
 - Vertaistuki
 - kanssakokija
 - Asiantuntijuus
 - näkemyksellisyys

 - YHTEISTYÖ
- > **ihmisen hyvä arki** (ei ensisijaisesti organisaation etu)

RAY:n avustusstrategia – järjestöt ja vapaaehtoisuus

- Järjestötoiminnan painotuksia (2/2)
 - Viestintä / tiedon levittäminen
 - keskustelu
 - Suunnitelmallisuus / kehittäminen
 - uudistuminen, ennakoivuus
 - Reagointi
 - joustavuus

- YHTEISTYÖ

-> **ihmisen hyvä arki** (ei ensisijaisesti organisaation etu)

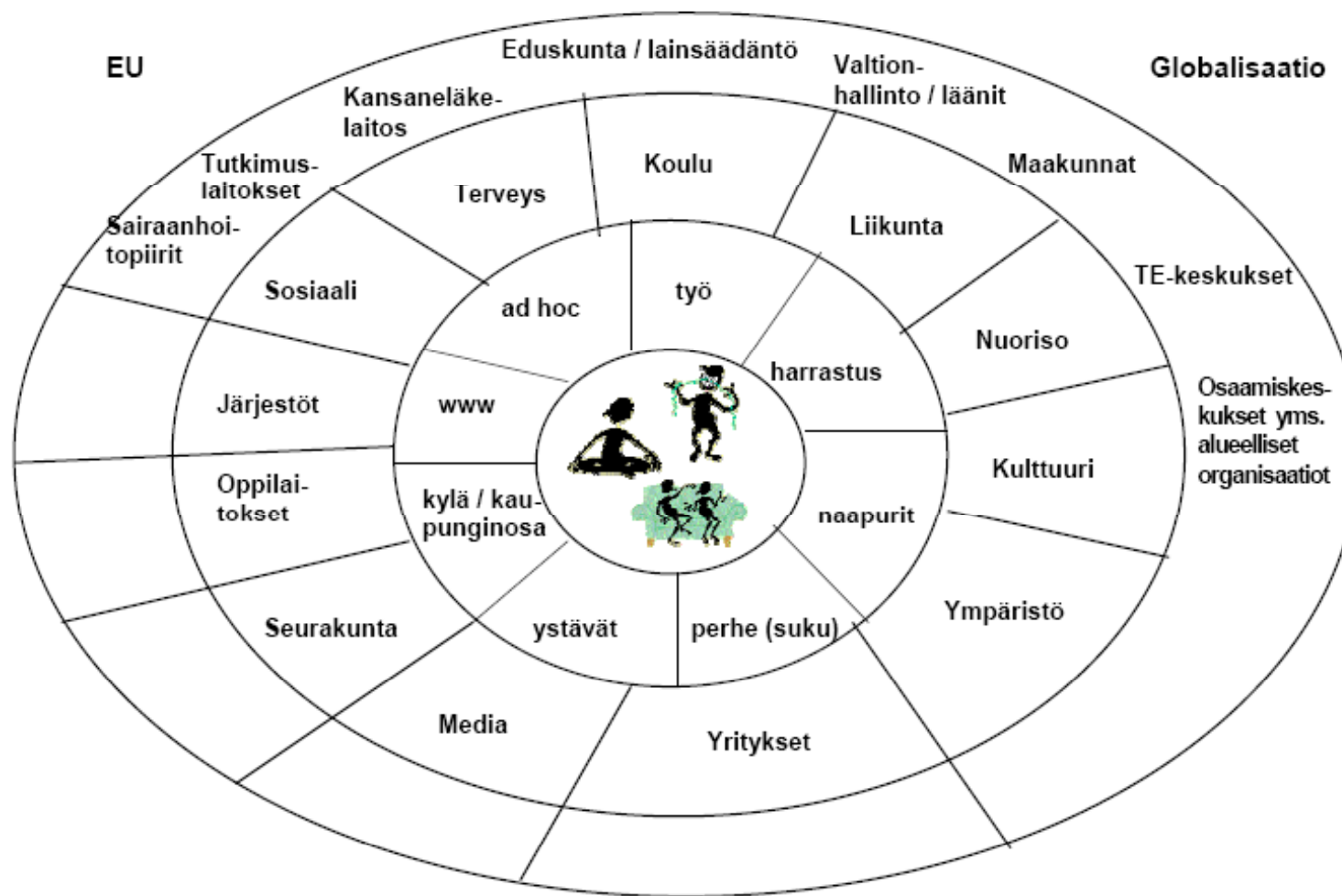
Avustusstrategiakauden 2012 – 2015 yleisperiaatteita

- Turvataan sosiaali- ja terveysalan järjestöjen yleishyödyllisen toiminnan perusedellytykset
- Kiinnitetään huomiota toimijoiden lukumäärään / tuloksellinen toiminta / aihealue
- Painotetaan järjestöjen keskinäistä sekä järjestöjen kuntien välistä yhteistyötä
- Haetaan inhimillisesti ja kansanterveydellisesti / -taloudellisesti toimiva tasapaino eri päälinjojen välillä (vahvistaminen, ehkäiseminen ja auttaminen)
- Erityistä huomiota sosio-ekonomisten terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseen

Avustusstrategiakauden 2012 – 2015 yleisperiaatteita

- Panostetaan varsinaista avustustoimintaa täydentäviin toimiin, joilla varmistetaan tuloksellisen järjestötyön kehittäminen (myös muut sosiaali- ja terveysalan järjestöt kuin avustuksen saajat)
- Vahvistetaan ohjelma-ajattelua
 - Lasten / lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämisen ohjelma?
 - Ikääntyneiden toimintakyvyn edistämisen ohjelma?
- Korostetaan avustuksen saajien tavoitteen asettelua ja niiden toteutumisen seurantaa
 - Toiminnalliset ja tulostavoitteet
 - Tulokset ja vaikutukset
 - Seurantatiedon hyödyntäminen
- Hyödynnetään seuranta- ja arviointijärjestelmän avulla saatavaa tietoa
 - Järjestöjen toiminnan näkyväksi tekeminen
 - Avustusten suuntaaminen

Arjen ympäristöt

RAHA-AUTOMAATTIYHDISTYS

Turuntie 42, 02650 ESPOO
puh. (09) 437 01 faksi (09) 4370 2383
etunimi.sukunimi@ray.fi
www.ray.fi

